

Зоран Ђурђевић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Славиша Вуковић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

МИГРАНТСКА КРИЗА И ТЕРОРИСТИЧКА ПРЕТЊА*

Сажетак

Интеграција миграната није лак процес и додатно је отежава сазнање да се међу извршиоцима терористичких напада налазе лица која су рођена у некој од држава ЕУ, а припадају другој или трећој генерацији миграната. Извештавање о терористичким актима и другим кривичним делима извршеним од стране миграната доводи до промене ставова домаћег становништва према мигрантима, као и велики број економских мигранта који долазе из земаља које нису захваћене ратом како би решили своје економске проблеме. Број терористичких напада у Европској унији је у порасту у 2015. у односу на 2014. годину, а проблеми у интеграцији постојећих и прилив новог таласа миграната код великог броја грађана Европске уније изазива страх да ће се број терористичких напада повећати. Да би се извео објективан закључак о основаности таквог става неопходна су истраживања односа између миграција и тероризма и усклађености антитерористичких активности са природом тог односа.

Кључне речи: мигрантска криза, тероризам, радикализација, превенција, Европа

* Рад је настао у оквиру пројекта „Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција“ који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (бр. 179045), а реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду (2011–2014). Руководилац пројекта је проф. др Саша Мијалковић.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Терористички напади у Западној Европи и интензиван прилив миграната са азијског и афричког континента у Европу подстакли су дебате о могућностима њиховог интегрисања у новој средини и њиховој рањивости на радикализацију. Уз напоре да се обезбеде неопходни услови за прихват миграната пажња се усмерава и ка анализи могућности коришћења мигрантских рута за пребацивање терориста у државе чланице Европске уније (ЕУ). Прилив миграната се опажа као потенцијална претња по безбедност грађана европских земаља, а такво опажање несумњиво има потенцијал да додатно отежа њихову интеграцију. Постоји потреба за евалуацијом досадашњег приступа у интеграцији миграната и супротстављању тероризму, што показује и пораст броја терористичких напада у последње две године, међу којима је било и оних у којима су учествовали поједини мигранти из ратом захваћених подручја. Потреба за евалуацијом досадашњих активности у спречавању и сузбијању таквих напада значајна је имајући у виду могућности пружања подршке терористима од стране заједница чији чланови су исте верске или друге припадности као и терористи. Поједини чланови тих заједница могу обезбеђивати смештај терористима и пружати им друге врсте подршке у вршењу напада.¹⁾ Иако терористичке нападе на подручју Европе врше и различите сепаратистичке, десничарске и левичарске организације због актуелне мигрантске кризе и терористичких напада у Француској овај рад анализира у којој мери се могу доводити у међусобну везу те две појаве, како би се извео закључак колико су планиране антитерористичке активности усклађене са природом те везе.

2. ТРЕНД И КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕРОРИЗМА У ЕВРОПИ

Број терористичких напада је у благом порасту у 2015. у односу на 2014. годину. Шест држава чланица ЕУ пријавило је

1) Поједини нападачи на Светски трговински центар у САД 1993. године становали су у имигрантској заједници у граду Џерзију близу Менхетна, док су нападачи из 2001. године привремено живели у имигрантским подручјима или близу подручја која су одговарала њиховом етничком или националном пореклу. Ronald Clarke, Graeme Newman, „Police and the prevention of terrorism“, *Policing: a journal of policy and practice*, Oxford University Press, Oxford, бр. 1/2007, стр. 14.

211 напада и покушаја напада који су највише погодили Велику Британију (103) и Француску (72). Међутим, последице су драстично веће у 2015. години, у којој је убијено 151 лице од чега 148 у Француској, за разлику од 2014. године када су убијена четири лица. Број напада у Француској у 2015. години је порастао након континуираног пада у претходне четири године.²⁾ Као и претходних година, напади означени као сепаратистички чине највећи проценат, а затим следе напади цихадиста, који су са једног у 2014. порасли на 17 у 2015. години, од којих је 15 извршено у Француској. Само у нападу цихадиста у Паризу у новембру 2015. године убијено је 130 људи. Забележен је и пораст десничарских напада у 2015. години (девет) у поређењу са 2014. годином (један), док је број левичарских напада остао исти, 13 у обе године.³⁾

У 2015. години ухапшено је 1077 особа због кривичних дела у вези са тероризмом што је знатно више него у 2014. години (774) и представља наставак тренда повећања броја ухапшених лица. Највећи број ухапшених је у Француској 424, Шпанији 187 и Великој Британији 134. Број ухапшених због везе са тероризмом порастао је у једанест држава чланица ЕУ. Највећи број ухапшених повезан је са цихад тероризмом 687, као и претходне две године (2014: 238; 2013: 225). Уочен је и тренд раста броју чланова сепаратистичких (2015: 168; 2014: 154) и левичарских организација (2015: 67; 2014: 54) повезаних са тероризмом, док је смањен број чланова десничарских организација повезаних са тероризмом (2015: 11; 2014: 34).⁴⁾

За анализу степена претње од тероризма посебно су важни подаци о профилу лица повезаних са тероризмом. У поређењу са претходним годинама у 2015. години дошло је знатног повећања ухапшених лица старости до 25 година, нарочито у односу на 2013. годину (2013: 87; 2014: 178; 2015: 268). Наведени тренд се поклапа са трендом повећања броја ухапшених жена повезаних са тероризмом. Интересантна је чињеница да се број ухапшених жена скоро удвостручио (2014: 96; 2015: 171). Наведена разлика је још већа када су у питању напади цихадиста (2013: 6; 2014: 52; 2015: 128). За анализу повезаности миграција и успешности интеграције миграната са тероризмом веома је значајан податак

2) European Police Office, *European Union terrorism situation and trend report*, European Police Office, Hague, 2016, стр. 10.

3) Исто, стр. 10.

4) Исто, стр. 10.

да су скоро две трећине ухапшених (63%) били грађани ЕУ, и да је већина рођена у ЕУ (58%).⁵⁾

Не постоји општа отворена база података о лицима која су извела терористичке нападе, па је тешко спровести научну квантитативну анализу, али постоје многе појединачне добро документоване животне приче засноване на подацима добијеним кроз полицијске истраге и истраживања новинара, које описују начине радикализације тих лица и њихово порекло.⁶⁾ Највећи број лица која су извела масакр у Паризу у новембру 2015. године пре тога био је идентификован од стране полиције као „радикализован“. Оливер Рој (*Oliver Roy*) указује да се ту не ради о побуни жртава сиромаштва и расизма у муслиманској заједници против друштва, већ да се ради о револту младих против друштва и вршњачком феномену који се одвија у малим групама пријатеља и који се артикулише кроз проповедање цихада. Он указује да су заједничке психолошке особине тих особа фрустрација и незадовољство друштвом, психолошко стање патње и противречност између очекивања и резултата, као и потреба за признањем. Скоро ниједан од њих није дошао у Европу са Блиског Истока као млађе пунолетно лице или као тинејџер. Они деле општу социолошку позадину друге генерације Муслимана, неки нису интегрисани, други имају дипломе и запослења, док преобраћеници долазе из различитих друштвених миљеа (углавном из радничке и ниже средње класе). Многи од њих су у прошлости испољили ситну делинквенцију, нису били побожни, пили су алкохол, имали девојке и сл., да би код највећег броја био запажен изненадан и брз „повратак“ религији после којег је уследила радикализација. Та „прекретница“ често је била повезана са личном кризом, а карактеристично је да су родитељи тих младих особа настојали да их одврате од радикалних идеја или да их полиција ухапси.⁷⁾ Та лична криза може утицати на процену терориста да се неодрживо друштвено стање може променити само насиљем, односно да је насиље најбржа, најцелисходнија, најефикаснија, и у датим околностима „једина могућа“ варијанта деловања.⁸⁾

5) Исто, стр. 12.

6) Olivier Roy, „What is the driving force behind jihadist terrorism? – A scientific perspective on the causes/circumstances of joining the scene“, *International terrorism: How can prevention and repression keep pace?* Bundeskriminalamt, Wiesbaden, 2015, стр. 3.

7) Исто, стр. 3-5.

8) Dragan Živaljević, Aleksandar Jugović, „Terorizam kao bezbednosni problem i društvena devijacija“, *NBP-Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Kriminalističko-policijska akademija,

Постоје сличности између радикализације у форми цихад тероризма и оне која је повезана са левичарским, десничарским или етно-националним тероризмом у Западној Европи након 1960-тих година.⁹⁾ Заједничке одлике насилне радикализације младих која води у тероризам су следеће: радикализација се добро развија у окружењу где је раширен осећај неправде, искључености и понижења (реалног или опаженог) међу лицима које терористи тврде да представљају; она се увек одвија на раскрсници социјалног окружења које је подстиче и индивидуалних путања ка већој милитантности; терористичко насиље (и посебно самоубилачки бомбашки напади) је на крају широког репертоара могућих радикалних израза и само мали број радикализованих лица постају терористички екстремисти.¹⁰⁾ Не постоји један корен за радикализацију који води ка тероризму, већ њеном настанку може допринети већи број фактора, док се фактори „окидачи“ разликују с обзиром на индивидуално искуство и личне путеве развоја (нпр. претерана репресија државних органа и дубоке друштвене промене могу под одређеним условима допринети поларизованој друштвеној клими у којој конфронтација пре него решавање конфликта постају приоритетна опција).¹¹⁾ У разумевању тих фактора свакако је значајна анализа социјалног окружења, као и публикација и других материјала који се обично могу пронаћи код лица која су испољила екстремно насиље.¹²⁾

3. МИГРАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗАМ

Истраживање тероризма и истраживање миграција две су одвојене области о којима постоји обиље литаратуре, али нема темељних истраживања о повезаности та два феномена.¹³⁾ Међународне миграције нису само последица политичког насиља, оружаных сукоба и државне репресије, већ и економских и срединских фактора. Губитак могућности запошљавања услед глобализације

Beograd, br. 1/2014, стр. 91.

9) European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation, *Radicalisation processes leading to acts of terrorism*, European Commission, Brussels, 2008, стр. 17.

10) Исто, стр. 17-18.

11) Исто, стр. 18.

12) Зоран Ђурђевић, *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Службени гласник, Београд, 2014, стр. 202.

13) Alex Schmid, *Links between terrorism and migration: An exploration*, International Centre for Counter-Terrorism, Hague, 2016, стр. 3.

један је од таквих фактора, при чему се неможе занемарити карактер глобализације као нове колонијалне политике на почетку XXI века и утицај које такво опажање може имати на ставове миграната и могућност њихове интеграције.¹⁴⁾ Због размера миграција подстакнутих насиљем у Сирији, Ираку, Авганистану и појединим афричким земљама и терористичких напада у Француској 2015. године, истраживање повезаности тероризма и миграција постало је актуелно. Према подацима организације Amnesty International 43.518 избеглица дошло је из Турске у Грчку 2014. године, да би се до 30. новембра 2015. године, према подацима Високог комесара УН за избеглице тај број повећао на 738.465.¹⁵⁾ Највећи број избеглица дошао је из Сирије (60%) и Авганистана (24%), а затим из Ирака (8%), Пакистана (3%), Сомалије (1%) и других земаља (5%). Према подацима FRONTEX-а регистровано је 978.165 илегалних прелаза граница држава чланица ЕУ 2015. године, што је преко 12 пута више него 2014. године (79.890), док је у првом кварталу 2016. године регистровано 284.525 илегалних прелаза највише на Источно Медитеранској (153.967) и Западно Балканској рути (108.649).¹⁶⁾ У Србији је само током првих десет месеци 2015. године откривено 358.885 ирегуларних миграната, што је 15 пута више у односу на целу 2014. годину.¹⁷⁾ Током 2015. године и периода од јануара до августа 2016. године због прекршаја из члана 65. став 1. тачка 1. Закона о заштити државне границе у Србији је поднето укупно 13.989 пријава, највише против лица из Сирије (7411) и Авганистана (2944), док је због прекршаја из члана 84. став 1. тачка 1. Закона о странцима поднето 1911 пријава, такође највише против лица из Сирије (978) и Авганистана (446).¹⁸⁾

Главна мотивација избеглица за бекство из Турске у Европу, упркос стриктним контролама на границама и појединим напорима да се спречи њихов улазак у Европу, јесте тај што су европске земље потписале женеvску Конвенцију у вези са ста-

14) Радослав Гађиновић, „Моћ у остваривању колонијалне политике“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 2/2015, стр. 142.

15) Zümray Kutlu-Tonak, „Endless escape: From Syria to Turkey, then to Europe“, *Studies in ethnicity and nationalism*, John Wiley & Sons, Malden (USA), бр. 1/2016, стр. 122.

16) Frontex, *FRAN Quarterly, Quarter 1*, Frontex, Warsaw, 2016, стр. 6.

17) Министарство унутрашњих послова Републике Србије, *Процена претње од тешког и организованог криминала*, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2015, стр. 46.

18) Министарство унутрашњих послова Републике Србије, *Статистичке евиденције Одељења за аналитику Сектора за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије*, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2016.

тусом избеглица из 1951. године и Протокол у вези са статусом избеглица из 1967. године, којима се обавезују да дају избеглицама иста права као својим грађанима.¹⁹⁾ Турска је приступила тој Конвенцији која је ограничавала дефиницију избеглица на догађаје који су се дешавали у Европи пре 1. јануара 1951. године. Иако је Протоколом из 1967. године та историјска и географска резервација уклоњена, Турска га је потписала, али је задржала географско ограничење, односно изабрала је да прихвата само тражиоце азила који долазе из Европе као избеглице. Лица која долазе из неевропских земаља она третира као тражиоце азила који не уживају статус избеглица.²⁰⁾ С тим у вези, лоши услови живота и сиромаштво разлози су због којих избеглице напуштају Турску и одлазе у Европу у којој неки од њих већ имају сроднике и у којој очекују елементарне услове за живот, поштовање својих права и слобода, смештај, здравствену и социјалну заштиту, приступ образовању и тржишту рада на којем могу доћи до зараде која им је неопходна за достојанствен живот. Нема сумње да интеграција миграната зависи од њиховог опажања да ли су власти европских земаља искрено спремне да им обезбеде те услове за живот, као и од опажања односа домаћег становништва.

У Италији је након терористичких напада у Паризу пажња у медијским дебатама била усмерена ка разматрању односа имиграције и безбедности, а чак и пре тога међународни медији третирали су проблем имиграције у смислу безбедности, гостопримства и социјалне инклузије.²¹⁾ Медијско извештавање о феномену миграција ишло је у смеру повезивања обичног криминала и безбедности грађана скоро природно са повећањем броја миграната који су се искрцавали ван контроле полиције. Велико присуство илегалних миграната идентификовано је као један од најважнијих проблема нације. Пре догађаја у Паризу безбедност је разматрана у контексту сигурности на улицама и у домовима, а након тих догађаја она добија ново значење, јер се говори о међународној опасности која прети целом Западу.²²⁾ Француски председнички

19) Zümray Kutlu-Tonak, „Endless escape: From Syria to Turkey, then to Europe”, нав. дело, стр. 122.

20) Исто, стр. 123.

21) Giovanni Brancato, Alessandro Ricci, Melissa Stolfi, „From home safety to international terrorism: how Italian talk shows framed migration after the Paris attacks“, *Journal of Liberty and International Affairs*, Institute for Research and European Studies, Bitola, бр. 1/2016, стр. 23.

22) Исто, стр. 23.

фаворит Мари Ле Пен (*Marine Le Pen*) упоредила је на једном митингу прилив миграната са инвазијом варвара у 4. веку и указала да ће последице бити исте, док су у великом делу Европе медији и политичари усвојили сличне метафоре. Свесно или не, усваја се терминологија која није неутрална када се мигранти пореде са ратоборним варварима који угрожавају државе Западне Европе, што није далеко од могућности испољавања сумње да је сваки мигрант потенцијални терориста који жели да се инфилтрира у Западно друштво.²³⁾

Неспорно да постоји опасност да се миграције искористе за кретање терориста, тачније за њихов долазак у неку од држава ЕУ. Међутим, Европол је указао да до сада не постоје конкретни докази да терористи систематски користе кретање изблеглица да незапажено уђу на подручје Европе. Истовремено се истиче да су идентификовани неки инциденти у којима су терористи искористили миграције за улазак у ЕУ. У истрази терористичких напада у новембру у Паризу, утврђено је да су два нападача ушла у ЕУ кроз Грчку као део великог прилива избеглица из Сирије. Осим тога, од тада је идентификован и изванредан број других сумњивих случајева, укључујући коришћење лажних путних исправа од стране терориста.²⁴⁾ Осим коришћења мигрантских токова за улазак терориста на подручје ЕУ, поставља се питање да ли и у ком степену избеглице могу постати подложне радикализацији и регрутовању за вршење терористичких напада. У извештају Европола се указује да права и непосредна опасност постоји и то вероватно у дужем временском периоду да елементи (сунитске муслиманске) сиријске избегличке дијаспоре постану подложни радикализацији, посебно на мети регрутације од стране исламских екстремиста.²⁵⁾

Због константног раста броја илегалних миграната који улазе у ЕУ и све већих тешкоћа у њиховом прихвату, питање миграција може остати у друштвеном фокусу у дужем временском периоду. Активности десничарских организација могу додатно отежати инклузију избеглица и допринети да они буду подложнији радикализацији од стране екстремиста. Постоји вероватноћа да ће десничарски екстремисти појачати своје напоре да политику азила поставе као тему честих расправа на тај на-

23) Thomas Nail, „A tale of two crises: Migration and terrorism after the Paris attacks”, *Studies in ethnicity and nationalism*, John Wiley & Sons, Malden (USA), br. 1/2016, стр. 165.

24) European Police Office, *European Union terrorism situation and trend report*, нав. дело, стр. 7.

25) Исто, стр. 7.

чин поларизујући друштво. Уз то, у Извештају Европола указује се да је у неким државама чланицама примећен развој вансудске правде у облику уличних патрола организованих од стране грађана. Финске власти су указале да су у неким градовима ове патроле организоване од стране Финског покрета отпора (*Finnish Resistance Movement*), који је део Нордијског покрета отпора (*Nordic Resistance Movement*) и организације скандинавских национал-социјалиста са огранцима у Шведској, Норвешкој и Данској.²⁶⁾ Полазећи од тих и других проблема који прате избеглице и њихову интеграцију постоји реална опасност да неке избеглице могу постати учиниоци кривичних дела са елементима насиља укључујући и тероризам.

Са друге стране, треба имати у виду и могућност да ће се један број екстремиста који су држављани неке од чланица ЕУ, који се тренутно налази у Сирији, вратити и своје активности усмерити на изградњу терористичких ћелија на подручју ЕУ, регрутацију нових чланова и вршење терористичких напада. Поставља се питање, како и на који начин организовати рад да би се вероватноћа за вршење терористичких напада у Европи смањила. Прво, поставља се питање самог приступа борби против тероризма и у којој се мери она тренутно заснива на узроцима који утичу на пораст броја терористичких напада, да ли и на који начин се може ефикасније утицати на факторе који доводе до радикализације. Ако се не пронађе ефикасан модел интеграције, основано се може сумњати да ће доћи до повећања терористичких напада, нарочито када се узме у обзир да ће избеглице (посебно млади старости до 25 година) бити подложније радикализацији и да је у порасту број лица повезаних са тероризмом која су рођена у некој од држава ЕУ. То значи да је неопходно брзо радити на развијању програма за спречавање пораста радикализације и регрутовања чланова терористичких организација, нарочито међу популацијом млађом од 25 година.

4. ПОЛИТИКА ПРЕВЕНЦИЈЕ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ У КОНТЕКСТУ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ

Активности које се најављују у оквиру Декларације о избеглицама и мигрантима коју је усвојила Генерална скупштина УН у септембру 2016. године треба да омогуће бољу интеграцију

26) Исто, стр. 8.

избеглица и миграната у земљама у које долазе.²⁷⁾ Та боља интеграција подразумева у првом реду заштиту људских права свих избеглица и миграната, осигуравање образовања за њихову децу у року од неколико месеци од доласка, спречавање и одговор на сексуално и родно засновано насиље, уклањање пракси задржавања деце за циљеве утврђивања њиховог миграционог статуса, оштру осуду ксенофобије против избеглица и миграната и подршку глобалној кампањи против ње, јачање позитивних доприноса миграната економском и социјалном развоју њихових земаља домаћина, проналажење нових домова за избеглице којима су они потребни и ширење могућности одласка избеглица у друге земље кроз мобилност радне снаге и планове образовања. С друге стране, истраживање ставова грађана ЕУ показало је да од укупног броја анкетираних 69% сматра да активности ЕУ у борби против тероризма нису довољне, док би 82% желело да ЕУ предузме интензивније активности у борби против тероризма.²⁸⁾ Уважавајући реалну опасност од тероризма у Стратегији унутрашње безбедности из 2010. године и Европској агенди безбедности дат је приоритет супротстављању тероризму.²⁹⁾ У складу са договором министара правде и унутрашњих послова 20. новембра 2015, у оквиру Европола почео је да ради Европски центар за борбу против тероризма (*European Counter Terrorism Centre – ECTC*) ради јачања поверења и оперативне сарадње између држава чланица ЕУ, док је Европска комисија основала 2008. године и Европску мрежу експерата за проучавање радикализације и формулисање предлога политичких и правних мера (*The European Network of Experts on Radicalisation – ENER*).

Превенција је централни елемент Стратегије ЕУ за борбу против тероризма и Акционог плана ЕУ за супротстављање тероризму,³⁰⁾ а спречавање радикализације и регрутовања нових чланова је централна активност и највећи изазов. Кључни елементи превенције су: развој заједничких приступа у идентификацији

27) United Nations General Assembly, *New York Declaration for refugees and migrants*, United Nations General Assembly, New York, 2016.

28) Nancy Jacques, *Europeans in 2016: Perceptions and expectations, fight against terrorism and radicalisation, Special Eurobarometer of the European Parliament*, European Parliamentary Research Service, Brussels, 2016, стр. 9.

29) Зоран Ђурђевић, Ненад Радовић, „Стратешки правци Европске уније за супротстављање криминалитету и њихов значај за Републику Србију“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 4/2015, стр. 282.

30) Council of the European union, *EU Action Plan on combating terrorism*, Council of the EU, Brussels, 2011.

и решавању проблема понашања; стална контрола и подстицање запошљавања у кључним срединама; развој дијалога међу припадницима различитих култура; боља презентација и објашњење европске политике; промовисање доброг управљања, демократије, образовања и економског просперитета кроз програме помоћи; и наставак истраживања, анализа и размене искустава у овој области.³¹⁾ Напори ка спречавању радикализације учињени су и кроз усвајање Конвенције Савета Европе о превенцији тероризма из 2005. године, у којој се захтева инкриминисање јавног подстицања за извршење кривичних дела, као и врбовање за вршење терористичких дела.³²⁾ Влада Велике Британије је усвојила Стратегију за борбу против тероризма у којој је превенција превенција радикализације кључан део.³³⁾ Њоме треба кроз јавне дебате оспорити екстремне идеје које су погодне за тероризам. Кроз унапређивање интеграције треба ојачати осећај заједништва и заједничке вредности, али се од самог процеса интеграције не очекује се да ће остварити циљеве превенције. Превенција не треба да обухвати контролу финансирања пројеката интеграције који имају циљ и вредност далеко ширу од сигурности и борбе против тероризма. Спречавање радикализације подразумева пружање савета и подршке лицима којима они требају кроз сарадњу са разним секторима (нпр. образовање, кривично правосудје, верске и добротворне организације, интернет и здравство), праћење и евалуацију пројеката ради избегавања траћења јавних фондова. Пошто велика већина грађана не прихвата тероризам промена идеологије не подразумева покушаје промене мишљења већине, јер оно не треба да се мења. Циљ Стратегије је да се дође до много мањег броја људи који су рањиви на радикализацију, да се подстакну и оснаже заједнице без утиска да они треба да буду убеђени да је тероризам погрешан.³⁴⁾

У Стратегији се указује да се радикализација врши кроз идеологију која супротставља Муслимане против не-Муслимана, која истиче наводно угњетавање глобалне муслиманске заједнице

31) Council of the European Union, *The European Union counter-terrorism strategy*, Council of the EU, Brussels, 2005.

32) Драгана Коларић, „Јавно подстицање на тероризам и пракса Европског суда за људска права – баланс између политике и европских правних тековина“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2014, стр. 76.

33) HM Government, *CONTEST – The United Kingdom's Strategy for countering terrorism*, The Stationery Office, London, 2011.

34) Исто, стр. 12.

и која обавезује на насиље у њену одбрану и даје легитимитет насиљу. Она се спроводи коришћењем интернета и циља личне слабости и локалне факторе који чине ту идеологију атрактивном и неодрживом. Жалбе на које пропагандисти указују могу бити реалне или опажене, иако ниједна од њих не оправдава тероризам, а обухватају опажање спољне политике, посебно према свету где су Муслимани већина, осећај и искуство исламофобије и опажање овлашћења за борбу против тероризма као дискриминаторних или непропорционалних.³⁵⁾ Истраживање ставова грађана које се наводи у тој Стратегији Владе Велике Британије показује да мали проценат (1-3%) верских група подржава насиље као начин поступања са неправдом, а то су показала и слична истраживања после 11. септембра 2001. године. Подршка насиљу је значајније виша међу младима и лицима из нижих социјално-економских група. Иако је процењено да Алкаида има веома мали ниво подршке и да нема доказа да је та подршка расла од 2009. године, према резултатима истраживања из 2011. године значајан број испитаника у Индонезији (21%), Египту (21%), Пакистану и Јордану (15%) изражавао је позитивно мишљење о Алкаиди након почетка „арапског пролећа“.³⁶⁾

У прилог таквом стратегијском приступу иду и резултати истраживања односа између различитих верских заједница у британском друштву. Истраживање ставова досељеника миграната у муслиманским и другим заједницама у граду Бредфорд показало је да на нивоу насеља постоје стамбене енклаве, али нису пронађени докази о само-сегрегацији, као и да на нивоу суседстава има нагвештаја мешовитих стамбених образаца, посебно међу члановима муслиманских заједница који су од раније присутни и који су на различитим локацијама измешани са припадницима других етничких и верских заједница.³⁷⁾ Друго истраживање спроведено је у једној од општина у граду Дадли 2008. године и оно такође није утврдило раст само-сегрегације у односима између муслиманских и других заједница.³⁸⁾ Тим истраживањем утврђено је да постоји јака корелација између етнички подеље-

35) Исто, стр. 36.

36) Исто, стр. 36-37.

37) Yunas Samad, „Community cohesion without parallel lives in Bradford“, *Patterns of prejudice*, Routledge, Abingdon (UK), бр. 3/2013, стр. 287.

38) Frank Reeves, Tahir Abbas, Dulce Pedrosa, „The ‘Dudley mosque project’: a case of islamophobia and local politics“, *The Political quarterly*, Blackwell Publishing, Oxford, бр. 4/2009, стр. 506.

них подручја (подручја која насељавају белци и лица пореклом из афро-карибског и јужно-азијског подручја) и најсиромашнијих подручја. Резултати тих истраживања показују да политика превенције радикализације у контексту актуелних миграција треба да буде пажљиво планирана и спроведена, како се под притиском страха од потенцијалне терористичке претње не би превидели социјални и економски проблеми са којима се суочавају избеглице и мигранти. Напори усмерени ка интеграцији миграната и спречавању терористичке претње не треба да потиру једни друге, а они очигледно могу имати потенцијал за то. Због тога је неопходно уважавати специфичности сваке локалне заједнице и проблема са којима се суочавају мигранти у тим заједницама како би се пронашло оптимално решење које ће задовољити реалне потребе миграната и обезбедити поштовање њихових права и слобода. Обезбеђивањем поштовања тих права у значајној мери се стварају предуслови за јачање кохезије заједнице, али се тиме не исцрпљују могућности за њено јачање, јер се ради о дуго-трајном и комплексном процесу који зависи од активности већег броја државних органа, недржавних субјеката и самих грађана.³⁹⁾ Са таквом политиком односа према мигрантима постоје реални изгледи да се оствари њихова интеграција и да се спречи испољавање ксенофобије и нереалног страха од терористичке претње.

ЛИТЕРАТУРА

- Вуковић Славиша, *Превенција криминала*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2014.
- Гађиновић Радослав, „Моћ у остваривању колонијалне политике“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 2/2015, стр. 131-147.
- Ђурђевић Зоран, *Кривична дела убиства – етиолошке и феноменолошке карактеристике*, Службени гласник, Београд, 2014.
- Ђурђевић Зоран, Радовић Ненад, „Стратешки правци Европске уније за супротстављање криминалитету и њихов значај за Републику Србију“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 4/2015, стр. 275-291.
- Коларић Драгана, „Јавно подстицање на тероризам и пракса Европског суда за људска права – баланс између политике и европских правних тековина“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2014, стр. 73-94.

39) Славиша Вуковић, *Превенција криминала*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2014, стр. 101-103.

- Министарство унутрашњих послова Републике Србије, *Процена претње од тешког и организованог криминала*, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2015.
- Министарство унутрашњих послова Републике Србије, *Статистичке евиденције Одељења за аналитику Сектора за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије*, Министарство унутрашњих послова, Београд, 2016.
- Brancato Giovanni, Ricci Alessandro, Stolfi Melissa, „From home safety to international terrorism: how Italian talk shows framed migration after the Paris attacks“, *Journal of Liberty and International Affairs*, Institute for Research and European Studies, Bitola, бр. 1/2016, стр. 16-25.
- Clarke Ronald, Newman Graeme, “Police and the prevention of terrorism”, *Policing: a journal of policy and practice*, Oxford University Press, Oxford, бр. 1/2007, стр. 9-20.
- Council of the European union, *EU Action Plan on combating terrorism*, Council of the EU, Brussels, 2011.
- Council of the European Union, *The European Union counter-terrorism strategy*, Council of the EU, Brussels, 2005.
- European Commission’s Expert Group on Violent Radicalisation, *Radicalisation processes leading to acts of terrorism*, European Commission, Brussels, 2008.
- European Police Office, *European Union terrorism situation and trend report*, European Police Office, Hague, 2016.
- Frontex, *FRAN Quarterly, Quarter 1*, Frontex, Warsaw, 2016.
- HM Government, *CONTEST – The United Kingdom’s Strategy for countering terrorism*, The Stationery Office, London, 2011.
- Jacques Nancy, *Europeans in 2016: Perceptions and expectations, fight against terrorism and radicalisation, Special Eurobarometer of the European Parliament*, European Parliamentary Research Service, Brussels, 2016.
- Kutlu-Tonak Zümray, „Endless escape: From Syria to Turkey, then to Europe”, *Studies in ethnicity and nationalism*, John Wiley & Sons, Malden (USA), бр. 1/2016, стр. 121-134.
- Nail Thomas, „A tale of two crises: Migration and terrorism after the Paris attacks”, *Studies in ethnicity and nationalism*, John Wiley & Sons, Malden (USA), бр. 1/2016, стр. 158-167.
- Reeves Frank, Abbas Tahir, Pedroso Dulce, “The ‘Dudley mosque project’: a case of islamophobia and local politics”, *The Political quarterly*, Blackwell Publishing, Oxford, бр. 4/2009, стр. 502-516.
- Roy Olivier, „What is the driving force behind jihadist terrorism? – A scientific perspective on the causes/circumstances of joining the scene”, *International terrorism: How can prevention and repression keep pace?* Bundeskriminalamt, Wiesbaden, 2015.
- Samad Yunas, “Community cohesion without parallel lives in Bradford”, *Patterns of prejudice*, Routledge, Abingdon (UK), бр. 3/2013, стр. 269-287.
- Schmid Alex, *Links between terrorism and migration: An exploration*, International Centre for Counter-Terrorism, Hague, 2016.
- United Nations General Assembly, *New York Declaration for refugees and mi-*

grants, United Nations General Assembly, New York, 2016.
Živaljević Dragan, Jugović Aleksandar, „Terorizam kao bezbednosni problem i društvena devijacija“, *NBP-Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, br. 1/2014, стр. 85-96.

Zoran Djurdjevic, Slavisa Vukovic

MIGRANT CRISIS AND THERORIST THREATS

Resume

The integration of migrants is not an easy process, and the knowledge that among the perpetrators of terrorist attacks are persons born in some EU countries who belong to the second or third generation of migrants, further complicates this process. The reporting on terrorist acts and other crimes committed by migrants, as well as a large number of economic migrants coming from countries not affected by war to solve their economic problems, leads to a change of attitudes of the local population towards migrants. The number of terrorist attacks in the European Union increased slightly in 2015 compared to 2014, and the problems related to the integration of the existing migrants and influx of the new wave of migrants, causes fear in a large number of citizens of the European Union that the number of terrorist attacks will increase. In order to draw an objective conclusion on the merits of such an attitude, further research that should allow the identification of examples of good and bad practice in the integration of migrants is needed.

The terrorist attacks in the Western European countries inspired by Jihad have been assessed as a revolt of some young people due to their frustration and dissatisfaction with society because of the contradiction between their expectations and the results. Researches in Great Britain show that there is no evidence of self-segregation of Muslim communities and that at the level of neighbourhoods, there are hints of mixed housing patterns, especially among members of the Muslim communities who have already been present and mixed in different locations with other ethnic and religious communities. On the other hand, refugees and other migrants, due to the poor living conditions and poverty, are leaving Turkey and going to Europe where some of them already have relatives and where they expect the provision of basic conditions for a dignified life. They expect from

the authorities and citizens of European countries to demonstrate a genuine commitment to help them achieve these conditions, of which depends their integration and prevention of radicalization that can lead to terrorism.

The analysis indicates that the policy of prevention of radicalization in the context of current migrations should be carefully planned and implemented, to avoid, under the pressure of fear of potential terrorist threats, overlooking of social and economic problems faced by refugees and migrants. Efforts aimed at the integration of migrants and the prevention of terrorist threats should not cancel each other out, and they have the potential to do so. Therefore, it is necessary to take into account the specific features of each local community and the problems faced by migrants in these communities in order to find the optimal solution that will meet their real needs and ensure respect for their rights and freedoms. With such a policy towards migrants, there are real chances to achieve their integration and prevent manifestations of xenophobia and irrational fear of terrorist threats.

Keywords: migrant crisis, terrorism, radicalization, prevention, Europe

* Овај рад је примљен 13.10.2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30.11.2016. године.